

Original Article

A comparative study of the feasibility of considering professional sports competitions as literary and artistic works

Mahmoud Hekmatnia¹, Rahim Pilvar^{*2}, Masoud Zangene³

¹ Professor, Department of Jurisprudence and Law, Research Institute of Islamic Culture and Thought, Tehran, Iran

² Assistant Professor, Law Department, Farabi Campus, University of Tehran, Qum, Iran

³ Master of Intellectual Property Law, Faculty of Law, Farabi Campus, University of Tehran, Qom, Iran

10.22080/LPS.2021.20116.1203

Received:

October 31, 2020

Accepted:

August 15, 2021

Available online:

November 27, 2021

Main Subjects:

Intellectual property rights

Keywords:

copyright, work, professional sport, sport competition, originality

Abstract

Sport, like other industries, has products and goods that may be based on skill, art, thought and knowledge. With a glance, it's possible to see professional sports competitions and surrounding affairs as the source of products that are shaping up in the industry. One of the achievements of these races is the sale of points, television broadcasting, ticket sales, promotions, and the like; among them the most profitable is the sale of sporting media player points, which are in the form of a contract, club or league or sports federation, the right to broadcast. The contest settles in a variety of ways to an organization or company that specializes in broadcast media. Regardless of the level of commercial importance and popularity of professional sports competitions, one of the most important doubts is whether a set of professional sports competitions can be protected as literary and artistic work as intellectual property rights? This research seeks to prove, with the help of the fundamental principles of literary and artistic works, that professional sports competitions have the ability to take into account the truthfulness of the aspects of originality and expression in a particular form and form of the case of literary and artistic works of thought. And hence the monetary and moral rights arising from literary and artistic works.

*Corresponding Author: Rahim Pilvar

Address: Law Department, Farabi Campus,
University of Tehran, Qum, Iran

Email: rahimpilvar@ut.ac.ir

Extended abstract

1. Introduction

Sport is one of the new areas in which support for intellectual property rights, including industrial property and literary and artistic ownership, is underway. As sports like other industries have products and goods that may be based on skill, art, thought and knowledge.

2. Methods

According to the investigated components of the present study, the method of doing research in this article is applied in terms of purpose and is descriptive-analytic in nature. Content analysis method has been used in order to prove, that professional sports competitions have the ability to take into account artistic works.

3. Findings

professional sports competitions and surrounding affairs as the source of products that are shaping up in the industry. One of the achievements of these races is the sale of points, television broadcasting, ticket sales, promotions, and the like; among them the most profitable is the sale of sporting media player points, which are in the form of a contract, club or league or sports federation, the right to broadcast. The contest settles in a variety of ways to an organization or company that specializes, in broadcast media

3. Conclusion

Regardless of the level of commercial importance and popularity of professional sports competitions, one of the most important doubts is whether a set of professional sports competitions can be protected as literary and artistic work as intellectual property rights? This research

proves, with the help of the fundamental principles of literary and artistic works, that professional sports competitions have the ability to take into account the truthfulness of the aspects of originality and expression in a particular form and form of the case of literary and artistic works of thought, and hence the monetary and moral rights arising from literary and artistic works.

Funding

There is no funding support.

Authors' contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

امکان سنجی تلقی مسابقات ورزشی حرفه‌ای به عنوان اثر ادبی و هنری

محمود حکمت نیا^۱، رحیم پیلوار^{۲*}، مسعود زنگنه^۳

^۱ استاد گروه فقه و حقوق، پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ایران
^۲ استادیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران
^۳ کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری، دانشکده حقوق، پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران

10.22080/LPS.2021.20116.1203

چکیده

ورزش همانند صنایع دیگر دارای محصولات و کالاهایی است که ممکن است مبتنی بر مهارت، هنر، فکر و دانش باشد. در این میان پردرآمدترین آن‌ها فروش امتیاز پخش رسانه‌ای مسابقات ورزشی است که در قالب یک قرارداد، باشگاه و یا لیگ و یا فدراسیون ورزشی، حق پخش مجموعه مسابقه را به طرق مختلف به سازمان یا شرکتی که در حوزه پخش رسانه‌ای تخصص دارد، واگذار می‌کند. با وجود این سطح از اهمیت تجاری و اقبال عمومی در مورد مسابقه‌های ورزشی حرفه‌ای، یکی از تردیدهای مهم این است که آیا مجموعه یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای می‌تواند به عنوان "اثر" ادبی و هنری هم مورد حمایت حقوق مالکیت فکری قرار گیرد؟ این پژوهش به دنبال آن است تا با کمک از اصول بنیادین مالکیت ادبی و هنری، اثبات نماید مسابقات حرفه‌ای ورزشی این قابلیت را دارند تا با توجه به صدق جنبه‌های اصالت و بیان شدن به صورت قالب و شکل خاص، مصداقی از آثار ادبی و هنری تلقی شوند و نتیجتاً حقوق مادی و معنوی ناشی از آثار ادبی و هنری شامل آنها گردد و البته در این راه از حقوق تطبیقی هم جهت بررسی سیر حرکت حقوق دیگر کشورها استفاده خواهیم کرد.

تاریخ دریافت:

۱۰ آبان ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۲۴ مرداد ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۶ آذر ۱۴۰۰

موضوعات:

حقوق مالکیت فکری

کلیدواژه‌ها:

حقوق مالکیت ادبی و هنری، اثر، ورزش حرفه‌ای، مسابقه ورزشی، اصالت

* نویسنده مسئول: رحیم پیلوار

آدرس: دانشکده حقوق، پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران ایمیل: rahimpilvar@ut.ac.ir

۱ مقدمه

مهم‌ترین عنصر در جذب مخاطب و درآمدزایی برای صنعت ورزش محسوب می‌شود.

مطابق آمار رسمی سایت فیفا، جام جهانی ۲۰۱۴ برزیل حدود سه میلیارد و دویست میلیون بیننده داشته است^۲ و ۳۱۴۱۹۰۸ بلیت فروش رفته است، همچنین ظرف ۴ سال قبل آن، حدود ۱۴ میلیون شغل ایجاد شده است!^۳ یا در جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه نیز، شش میلیون و هشتصد هزار توریست بازدید داشته اند و سه میلیون و سی و یک هزار و هفتصد و شصت و هشت نفر بلیط خریده اند و درآمد بسیاری نیز نصیب فیفا و روسیه شده است.^۴

با توجه به تحولات صورت گرفته، شناسایی ماهیت مسابقات ورزشی از اهمیت بسزایی برخوردار است. در این‌که این مسابقات ارزش مالی دارند و به همین سبب می‌توانند موضوع معامله واقع شوند شک نیست (رهبری، ۱۳۹۵، ۲۳ به بعد). زیرا تمام عناصر لازم را برای مال انگاری دارد (کازمی و پیلوار، ۱۹۷، ۱۳۹۷). بنابراین دست کم در حقوق ایران صوت و تصویر مسابقه مالی محترم است و قابل داد و ستد. در ایالات متحده، حمایت از این حقوق، بر مبنای منع تصاحب غیرقانونی تجاری^۵ تحلیل شده است. در ایتالیا، رویه قضایی برای برگزارکنندگان رویدادهای ورزشی نسبت به این رویدادها قائل به «حق» شده، ولی نوع آن را تعیین نکرده‌اند. در آلمان و ژاپن از قواعد منع رقابت ناعادلانه برای صیانت از حقوق باشگاه‌ها و سازمان‌های ورزشی در برابر پخش‌کنندگان استفاده می‌شود (ر.ک: السان، ۱۳۹۲، ۵).

حقوق به عنوان عامل تنظیم روابط اجتماعی در عین حفظ نقش رهبری خود، تابع تحولات اجتماعی و اقتصادی هم هست. از جمله تحولاتی که اکنون در سطح جهان ملاحظه می‌شود، تحولاتی است که در ورزش اتفاق افتاده است. امروزه ورزش به مسائل مالی و اقتصادی به شدت گره خورده و دیگر صرفاً یک سرگرمی نیست به طوری که اکنون از «صنعت ورزش» هم صحبت می‌شود و نقش مهمی در زنجیره ارزش^۱ جهانی دارد.

مسابقه‌های ورزشی حرفه‌ای، مهم‌ترین محصول صنعت ورزش هستند و دارای آثاری از جمله نقل و انتقال بازیکنان، صدور مربی، فروش امتیاز پخش رسانه‌ای مسابقات، فروش بلیت، تبلیغات و میدین ورزشی، شرط‌بندی‌ها، ایجاد امکانات و تأسیسات ورزشی و جذب حامیان مالی و گردشگر می‌باشد؛ در این میان پردرآمدترین آن‌ها فروش امتیاز پخش رسانه‌ای مسابقات ورزشی است و باید اذعان داشت صنعت پخش رسانه‌ای مسابقات ورزشی خود به‌عنوان یک صنعت مستقل مطرح شده است. به طوری که برخی به‌درستی گفته‌اند درآمد ناشی از پخش رسانه‌ای مسابقات به‌عنوان «اکسیژن صنعت ورزش» شناخته می‌شود (Blackshaw, 2012, 286).

امروزه، بدون درآمدهای پخش رسانه‌ای، مسابقات بزرگ ورزشی همچون المپیک، جام جهانی فوتبال و لیگ‌های فوتبال و ... آسیب جدی می‌بینند. زیرا درآمد حاصل از پخش رسانه‌ای مسابقات ورزشی حرفه‌ای بزرگ‌ترین منبع مالی برای باشگاه‌های حرفه‌ای، لیگ‌ها و فدراسیون‌های ورزشی است. به عبارتی، پخش رسانه‌ای مسابقات ورزشی

4

<https://img.fifa.com/image/upload/veij99mubas9idvf47rl.pdf>

⁵ Doctrine of commercial misappropriation

¹ value chain

² <https://www.fifa.com/worldcup/news/2014-fifa-world-cuptm-reached-3-2-billion-viewers-one-billion-watched--2745519>

³ <https://www.fifa.com/worldcup/news/2014-fifa-world-cup-braziltm-in-numbers-2443025>

۲ مالکیت فکری و شاخه ادبی و هنری آن

جهت تبیین دقیق موضوع ناچار هستیم مجدد دو نهاد حقوق مالکیت فکری و اثر را مرور کنیم تا بتوانیم ماهیت مورد نظر خود را بر آنها عرضه کنیم و محک بزنیم. منظور از حقوق مالکیت فکری در معنای عام اجمالاً عبارت است از مجموع حقوق قانونی که از فعالیت‌های فکری افراد در زمینه‌های صنعتی علمی و ادبی و هنری حاصل می‌گردد و مورد حمایت قرار می‌گیرد (ر.ک: حکمت نیا، ۱۳۸۷، ۳۴ الی ۴۶). بر اساس این تعریف اصطلاح مالکیت فکری در معنای عام اشاره به آفریده‌های فکری افراد دارد، آفریده‌هایی که در ذهن آفریننده یا پدیدآورنده خود شکل می‌گیرند و این قابلیت را دارند که در دنیای مادی ابراز شوند و به تعداد نامحدودی تکثیر شوند (پیلوار، ۱۳۹۴، ۱۹۲). بدین‌سان باید توجه داشت متعلق مالکیت فکری آن شیء آفریده شده است و نه آن چیزی که در خارج تکثیر می‌گردد و منعکس‌کننده آن امر است، wipo, Understanding copyright and related rights, 4). مالکیت فکری به دو شاخه صنعتی و ادبی هنری تقسیم می‌شود که اولی از بحث حاضر خارج است و در ادامه به دومی، در حد نیاز به روشن شدن موضوع می‌پردازیم.

در مالکیت ادبی و هنری صرفاً از شکل بیان ایده‌ها^۱ حمایت می‌شود. به بیان دیگر در مالکیت ادبی و هنری خلاقیت مورد حمایت، خلاقیت در نحوه گزینش و تنظیم کلمات، رنگ‌ها، خطوط، اشکال و نت‌های موسیقی، است. بر همین اساس هم از پدیدآورنده اثر ادبی و هنری، در برابر کسانی که از شکلی^۲ که توسط پدیدآورنده آن ایجاد شده است، بدون اجازه او استفاده کنند، حمایت می‌شود. پس، در مالکیت ادبی و هنری ما از ایده حمایت نمی‌کنیم بلکه از شکل بیان ایده است که حمایت می‌کنیم (wipo, Understanding copyright

اما این پژوهش دنبال چیزی فراتر از این امر است. پرسش ما این است که با توجه به "تحولات" صورت گرفته در ورزش و اقتصاد، آیا می‌توان مسابقه ورزشی حرفه‌ای را یک "اثر" ادبی و هنری هم دانست؟ به طوری که قائل شویم یک اثر هنری خلق شده باشد؟ اگر پاسخ مثبت باشد "پدیدآورندگان" آن از حقوق انحصاری ارزشمندی چه مادی و چه معنوی بهره‌مند خواهند شد که فراتر از حقوق مالی پخش و نظایر آن خواهد بود. باید توجه داشت شاخه دیگر مالکیت ادبی و هنری که حقوق مرتبط یا مجاور یا همسایه نام دارد، مورد بحث نیست زیرا در حقوق مرتبط از معینان اثر، حمایت می‌شود یعنی اول باید اثری تحقق یافته باشد و سپس دیگران به ترویج آن کمک کنند. ولی مدعی این مقاله اثر بودن مسابقات حرفه‌ای است.

بنابراین مساله ما این خواهد بود: «مسابقه ورزشی حرفه‌ای» را می‌توان یک "اثر" هنری قابل حمایت به موجب حقوق مالکیت ادبی و هنری، تلقی کرد؟ بی شک در صورتی مسابقه ورزشی حرفه‌ای، اثر محسوب می‌شود که واجد عناصر لازم اثر، در حقوق مالکیت ادبی و هنری باشد. امری که نیاز به اثبات دارد و همچنین نیاز است به ادله مخالفان نیز پاسخ گفت. در این مقاله در خصوص مسابقات غیر حرفه‌ای یا آماتوری بحث نمی‌گردد زیرا ماهیت و هدف آن با مسابقات حرفه‌ای تفاوت دارد و مسایلی همچون سلامتی و آمادگی جسمانی در آنان پر رنگ است و خود بازیکنان هم اراده‌ای بر آفرینش اثر ندارند و جامعه هم ارزش مالی برای آنها قایل نیست.

جهت تبیین بهتر بحث پس از تبیین مفاهیم ضروری، ادله اثر تلقی شدن مسابقات حرفه‌ای و نقدهای وارد بر آن را بررسی خواهیم نمود و در انتها به موضع حقوق ایران خواهیم پرداخت.

² Form

¹ Form of Expression of Ideas

۳،۱ ورزش حرفه‌ای^۵

ورزش نیز مانند دیگر عرصه‌های اجتماعی برای ماندگاری باید همواره در رشد و توسعه خویش بکوشد و ابعاد و زوایای خویش را بسط و گسترش داده، تثبیت و تقویت کند. ورزش حرفه‌ای در جریان رشد و توسعه طبیعی تربیت‌بدنی و ورزش در جهان پا به عرصه وجود گذاشت و اندک اندک تمامی اذهان را به خود مشغول ساخت و به عنوان صنعت یا حرفه‌ای که می‌توان از طریق آن به درآمدزایی روی آورد مورد توجه همگان قرار گرفت.

ورزش حرفه‌ای به فعالیت‌های ورزشی و سازمان‌یافته‌ای گفته می‌شود که به صورت رتبه‌مند و هدفمند، به منظور کسب درآمد برای توسعه ارزش‌های اقتصادی و اجتماعی انجام می‌شود. به عبارت دیگر، حاصل طبیعی ورزش قهرمانی را سطحی از ورزش می‌نامند که با نام ورزش حرفه‌ای شناخته شده و در رأس هرم سلسله مراتبی ورزش قرار می‌گیرد که در آن افراد نخبه در یک سطح بالا به رقابت پرداخته و در آن جریان بازاریابی و کسب منابع مالی و همچنین مدیریت قوی وجود دارد (شعبانی، ۱۳۹۶، ۱۲۰).

۳،۲ مسابقه‌های (رویدادهای) ورزشی حرفه‌ای^۶

آنچه قابل توجه است این است که اصولاً ورزش حرفه‌ای همراه با مسابقه است. واژه مسابقه در لاتین از جمله به معنای جست‌وخیز کردن بانشاط و خوشی است^۷، اما اصطلاح آن به مفهوم رقابت نزدیک است و به فعالیتی هدفمند و جدی گفته می‌شود که با ریشه آن که از مصدر سبق به معنای پیشی گرفتن تطابق دارد.

5, and related rights). مهم آنست که ایده ای ولو جمعی، در قالبی مادی و محسوس برای انسانها بروز و ظهور پیدا کند.

دو نظام عمده در جهان در خصوص حقوق مالکیت ادبی هنری وجود دارد؛ نظام کپی‌رایت^۱ که منبعث از دیدگاهی است که جنبه اقتصادی حق مؤلف در آن غلبه دارد و از زاویه اثر به حقوق نگاه می‌شود و در ادبیات حقوقی کشورهای همچون امریکا و انگلستان مورد اشاره قرار می‌گیرد و در طرف دیگر، نظام حق مؤلف است که در کشورهای که دارای نظام رومی ژرمن همچون فرانسه هستند شایع است و به شخصیت مؤلف اولویت اول را می‌دهند و از زاویه مولف به این حقوق می‌نگرند (ر.ک: زرکلام، ۱۳۸۸، ۷).

۳ ورزش

اسپرت^۲ به معنای ورزش، نشئت گرفته از کلمه فرانسوی دسپورت^۳ است و در اصل به معنای سرگرمی بوده است^۴. کلمه ورزش تا قرن ۱۸ و ۱۹ تنها شامل شکار کردن، ماهیگیری و تیراندازی می‌شد. از قرن ۱۹ به بعد «ورزش» شامل فعالیت‌های جسمانی رقابتی نیز شد و رواج یافت (Fry, 2014, 371). در خصوص تعریف اصطلاحی ورزش باید گفت «ورزش عبارت است از مجموعه فعالیت‌های حرکتی و فنی سازمان‌یافته و هدفمندی که در جهت حفظ و تأمین سلامتی و افزایش قابلیت‌های جسمانی هست. بدیهی است که این فعالیت‌ها دارای قوانین و مقررات مربوط به خود بوده و می‌تواند همراه با رقابت، مسابقه و برد و باخت باشد (شعبانی بهار، ۱۳۸۵، ۲۰).

⁴ Harper, Douglas. "sport (n.)". Online Etymological Dictionary. Retrieved 20 April 2008.

⁵ Premium Sports or Professional Sports

⁶ Premium Sports Events

⁷ <https://www.etymonline.com/word/compete>
last seen: 2020/1/31

^۱ کپی‌رایت از دید حقوق کامن لا عبارت است از «حق انحصاری ناظر بر آثار ادبی، نمایشی، هنری و موسیقایی اصیل، به‌علاوه اشخاصی که در تلاش‌های خلاقانه نظیر ثبت آوانگاشت‌ها، فیلم‌ها و انتشار آثار ادبی سرمایه‌گذاری می‌کنند از حمایت کپی‌رایت برخوردار می‌شوند». (کرنو و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۹۸).

² Sport

³ Desport

۴ مسابقات ورزشی حرفه‌ای به‌مثابه یک اثر هنری

برای آنکه ببینیم آیا مسابقات حرفه‌ای ورزشی امروزه می‌توانند یک اثر ادبی و هنری تلقی شوند، باید ببینیم آیا معیارهای یک اثر ادبی و هنری را دارا هستند یا خیر؟

لازم به ذکر است پرسشی که در خصوص ماده دوم کنوانسیون برن که به بیان مصادیق آثار ادبی و هنری می‌پردازد، مطرح می‌گردد، این است که آیا مواد مذکور در بیان مصادیق آثار ادبی و هنری، در مقام احصا بوده‌اند یا از باب تمثیل آن‌ها را نام‌برده‌اند؟ حقوقدانان متفق‌اند که معاهده در مقام احصا نبوده بنابراین هر اثر نوظهوری که شرایط قانونی اثر ادبی و هنری را داشته باشد مشمول حمایت‌های معاهده قرار می‌گیرد (Wipo, 2016, 7- محمدزاده، ۱۳۹۶، ۶). بدینسان اگر اثبات کنیم مسابقات حرفه‌ای ویژگی‌های اثر را دارد خودبه‌خود ذیل عنوان اثر قرار می‌گیرد. توجه داشته باشیم مفاهیم پویا هستند و در طول زمان قلمرو آنها کم یا زیاد می‌شود. از جمله هنر به عنوان یک مفهوم در طول تاریخ توسعه پیدا کرده و بسیاری امور را در دل خود جای داده است مثلاً بر خلاف گذشته امروز گزیدن یک شیء موجود و در معرض قرار دادن آن با شرایطی اثر هنری تلقی می‌شود مثل جعبه بریلو! (واربرتن، ۱۳۹۸، ص ۱۰۳). در ادامه به بیان شرایط و قابلیت صدق آن‌ها بر مسابقات ورزشی می‌پردازیم:

۴٫۱ لزوم ابراز ایده

طبق اولین اصل از اصول مالکیت ادبی و هنری تنها آنچه که به صورت مادی و محسوس در قالب یک فرم، بیان و ابراز شود، مشمول حمایت قرار می‌گیرد و افکار و ایده‌ها از شمول حمایت خارج هستند (محمدزاده، ۱۳۹۶، ۷) و متعلق به حوزه عمومی هستند.

در خصوص مسابقات حرفه‌ای برخی از جمله کاتانو با توجه به این مساله معتقدند، این امر در

گریزه مبارزه‌طلبی و برتری‌جویی انسان او را به‌سوی مسابقه سوق می‌دهد، مسابقه فعالیت است که شرکت کنندگان آن در دو گروه و در مقابل یکدیگر به‌طور جسمی یا ذهنی با یکدیگر رقابت می‌کنند و برای کسب برتری طبق قوانین رسمی یا غیررسمی تلاش می‌کنند. در مسابقه توانایی‌های فرد یا تیم در موقعیت سازمان‌یافته مورد آزمون و ارزیابی قرار می‌گیرد (انیسی، ۱۳۹۴، ص ۳۸). مسابقه دارای قوانین روشن و اهداف معین است، حریف یا رقیب در آن وجود دارد، محدوده زمانی و مکانی ویژه‌ای دارد و در هر بار که انجام می‌شود مراحل مرتبی در آن اجرا می‌گردد، برخلاف بازی و تفریح که شروع و خاتمه آن اختیاری است اما شروع و خاتمه مسابقه توسط قوانین و میزان جدیت آن تعیین می‌شود. به‌طور خلاصه ویژگی‌های مسابقه عبارت‌اند از: هدف از مسابقه برنده شدن و کسب برتری است، مسابقه در مقابل فرد یا تیم رقیب صورت می‌گیرد، فرد یا تیم مسابقه‌دهنده عضو یک سازمان یا باشگاه یا تیم ورزشی است و درنهایت مسابقه دارای قوانین رسمی یا غیررسمی است (اسمعیلی، ۱۳۸۲، ۱۶۳).

بنابراین فرایند ورزش حرفه‌ای منتج به اجرای مسابقات ورزشی حرفه‌ای می‌شود. از جمله مسابقات ورزشی حرفه‌ای می‌توان به مسابقات المپیک، مسابقات جام جهانی فوتبال، مسابقات لیگ برتر فوتبال از جمله بوندسلیگا، لالیگا، لیگ قهرمانان اروپا، مسابقات بسکتبال ان بی ای در آمریکا و امثالهم اشاره کرد.

نکته ظریفی که اکنون باید توجه داشت آن است که مسابقات ورزشی حرفه‌ای به علت دخالت اقتصاد (ر.ک: صادقی، ۱۳۹۴، ۶۰۵ به بعد- میرشمسی، هرمزی و افراسیاب، ۱۳۹۴، ۱۰۳ به بعد) و تحولات اجتماعی دیگر صرفاً تفریح، رقابت یا ورزش نیستند بلکه دانش و هنر نیز در آن‌ها نفوذ کرده و اکنون مفهومی نوین و تحول یافته را رقم زده است. امری که باعث درخواست حمایت بیشتر از سوی افراد ذینفع شده و یکی از آن‌ها حمایت از باب حقوق مالکیت فکری است.

و غیرقابل حمایت در نظام مالکیت ادبی و هنری تفاوت ایجاد می‌کند.

اما منظور از اصیل بودن چیست؟ گفتیم که در مالکیت ادبی و هنری حقوق از شکل بیان اثر حمایت می‌کند نه خود ایده، زیرا علی‌القاعده ایده تنها، قابل حمایت توسط مالکیت فکری نیست و به حوزه عمومی تعلق دارد. پیرو این مقدمه باید گفت اگر شکل بیان ایده توسط آفریننده، اصالت داشته باشد یا به دیگر سخن ابتکار خود آفریننده باشد، آنگاه صرف نظر از نوع اثر (ادبی باشد یا علمی و ...) شکل ارائه اثر (کتبی باشد یا شفاهی باشد و ...) و کیفیت اثر (فاخر باشد یا متوسط یا ضعیف و ...) و هدف (غایت) اثر (تبلیغاتی، علمی و ...) مورد حمایت قرار می‌گیرد (محمدزاده، ۱۳۹۰، ص ۲۷ به بعد - زرکلام، ۱۳۸۸، ۴۱ به بعد).

نکته قابل توجه در خصوص "اصالت" این است که این عنوان حقوقی هم مانند سایر عناوین هم مفهوماً و هم مصداقاً تحول یافته است. تحولات دنیای مدرن باعث شده دیگر مفهوم مضیق اصالت، حاکم نباشد (زاهدی و شریف زاده، ۱۳۹۵، ۶۱)، بالاخص حوزه نرم افزارها آثار چند رسانه ای نقش مهمی در شکستن مرزهای سنتی داشته است (ر.ک: حسین زاده و حبیبیا، ۱۳۹۲، ۱۳)۲.

صورت پذیرد ثانیاً با توجه مقدمه قبلی و نص ماده ۱ که مقرر می‌دارد: "از نظر این قانون به مؤلف و مصنف و هنرمند پدیدآورنده و به آن چه از راه دانش یا هنر و یا ابتکار آنان پدید می‌آید بدون در نظر گرفتن طریقه یا روشی که در بیان و یا ظهور و یا ایجاد آن به کار رفته، اثر اطلاق می‌شود"، برمی‌آید آثاری که واجد شرایط ماهوی آثار ادبی و هنری باشند. "از نظر این قانون" مورد حمایت هستند و ثالثاً با توجه به نحوه انشاء تک تک دوازده بند پیش بینی شده در ماده ۲ که افاده تفسیر موسع می‌نمایند و از عباراتی نظیر: «هر نوشته دیگر»، «به هر ترتیب و روش نوشته یا ضبط یا نشر شده باشد»، «از قبیل» و...، به خوبی می‌توان فهمید هر اثری که شرایط آثار ادبی و هنری را داشته باشد مشمول حمایت قانون قرار می‌گیرد (لازم به ذکر است ماده ۲ لایحه تقدیمی دولت به مجلس (آبان ماه ۱۳۹۳) در خصوص حمایت از مالکیت فکری، صراحتاً این مشکل را حل کرده است و تصریح دارد حمایت منحصر به موارد نام برده شده، نیست.

یک مجموعه مسابقه رخ نمی‌دهد. (Cattaneo, 96, 2012). در پاسخ باید گفت: مجموعه مسابقه ایده صرف نیست بلکه حرکات و رفتار ناشی از اراده و ذهن است که به منصف ظهور و فرم رسیده است. در واقع برای رسیدن به اهداف هر نمایش ورزشی، اعم از پیروزی یا نمایش، خلاقیت و آمادگی جسمانی راه‌های متفاوتی وجود دارد که در هر اجرا، طریقه منحصری بیان می‌شود. به دیگر سخن در جهت نیل به هدف، راه‌های متعددی وجود دارد که هر کدام به‌عنوان یک بیان خاص مدنظر قرار می‌گیرند.

در کشورها کامن لا تثبیت اثر^۱ را هم به‌عنوان شرط در حمایت از طریق کپی‌رایت لازم می‌دانند، به نظر می‌رسد این امر از طریق ضبط مسابقه محقق می‌شود. در پخش‌های مستقیم نیز همیشه نسخه‌ای از فیلم مسابقه تهیه شده و در آرشیو نگهداری می‌شود (حکمت نیا، خوش‌نویس؛ همان، ص ۱۱۹).

۴٫۲ لزوم وجود اصالت

اصالت اثر یکی از مفاهیم کلیدی در ادبیات حقوقی مالکیت ادبی و هنری (کپی‌رایت) است. اصیل بودن، مهم‌ترین ضابطه‌ای است که بین آثار قابل حمایت

^۱ fixation

^۲ پرسشی که هم در خصوص کنوانسیون برن و هم در خصوص قانون ۱۳۴۸ ایران مطرح می‌شود، این است که آیا مواد مذکور در بیان مصادیق آثار ادبی و هنری، در مقام احصا بوده اند یا از باب تمثیل آنها را نام برده اند؟ در خصوص کنوانسیون برن شکی وجود ندارد که معاهده در مقام احصا نبوده است. بنابراین هر اثر نوظهوری که شرایط قانونی اثر ادبی و هنری را داشته باشد مشمول حمایت‌های معاهده قرار می‌گیرد (Wipo, Understanding copyright and related rights, V). خصوصاً قانون ۱۳۴۸ با توجه به نحوه انشاء ماده ۲ و شماره گذاری صورت گرفته، این شبهه نزد برخی نویسندگان پدید آمده است که ماده در مقام احصا مصادیق مورد حمایت بوده است (نقل از: زرکلام، ۱۳۸۸، ۵۶) در حالی که این دیدگاه صحیح به نظر نمی‌رسد. اولاً باید توجه داشت قانون ۱۳۴۸ قانونی حمایتی است و هدفش حمایت از پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری است پس تفسیر مواد هم بر همین اساس باید

عمومی که ماهیت تجاری دارند نیز مورد حمایت واقع شوند و دوم اینکه حمایت از پخش مسابقات (چه به صورت زنده و چه به صورت غیرزنده)، نیاز حقوقی را برای جلوگیری از استفاده‌های غیرمجاز فراهم می‌کند و دیگر نیازی به حمایت از مجموعه مسابقه نیست (Blais, 1992, 515-517). ملاحظه می‌شود، قانون‌گذاران انگلیسی عدم اصالت را عاملی برای عدم شناسایی مجموعه مسابقات ورزشی حرفه‌ای ندانسته‌اند.

در دفاع از اصالت داشتن مسابقه‌های ورزشی حرفه‌ای، همان‌طور که حقوقدانان مالکیت فکری از جمله ویلسون گفته‌اند، باید اذعان داشت: «اصالت مفهوم حداقلی^۷ است. منظور از این ویژگی آن است که حمایت از یک اثر مستلزم وجود حداقل خلاقیت و ابتکار از ناحیه پدیدآورنده است. وجود این اصالت نیازمند وجوه برجسته تمایز نسبت به آثار مشابه نیست» (Wilson, 2003, 55). به نظر می‌رسد یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای از حداقل اصالت مورد نظر برخوردار است. زیرا در هر مسابقه، شیوه و تاکتیک‌های منحصری از ورزشکاران به نمایش گذاشته می‌شود. بیننده تا پایان مسابقه از نتیجه آن آگاهی ندارد و در هر مسابقه ارائه خلاقیت منحصر به آن از سوی بازیکنان و تیم ورزشی منجر به کسب نتیجه منحصر به آن مسابقه می‌شود. ورزشکار یا تیم ورزشی برای رسیدن به پیروزی و کسب امتیاز بیشتر، علاوه بر اتکا به قدرت بدنی نیازمند استفاده از نیروی ذهن و خلاقیت خود برای

حال با توجه به مقدمه بالا باید پرسید مسابقات حرفه‌ای، اصالت به مفهوم مالکیت ادبی و هنری را دارند؟ در آمریکا با وجود اصلاح قانون کپی‌رایت (۱۹۷۶ میلادی) و توسعه شمول حمایت کپی‌رایت بر دیگر آثار مانند آثار علمی و نوآوری‌های فناورانه، در خصوص مسابقه از جمله به علت ادعای عدم اصالت در آن مورد حمایت قانون کپی‌رایت قرار نگرفت (Wise; Meyer, 1997, 1714). در اتحادیه اروپا نیز، دیوان عدالت^۲ در پرونده‌های^۳ مسابقات فوتبال را به‌خودی‌خود یک اثر فکری که تحت حمایت دستورالعمل‌های کپی‌رایت اتحادیه اروپا باشد، ندانست و دلیل عمده آن را عدم اصالت در مجموعه مسابقه دانست (Pina, 2010, 20). در چین نیز سُنْگ^۴ مهم‌ترین عامل را برای عدم شناسایی مجموعه مسابقه در قانون کپی‌رایت^۵، نبود اصالت در مسابقات ورزشی می‌داند (Song, 2011, 74).

در نقطه مقابل ولی می‌توان مخالفت‌هایی با نظر غالب، ملاحظه کرد: در دهه ۱۹۴۰ انجمنی برای حمایت از کپی‌رایت در مسابقات ورزشی در بریتانیا تشکیل شد.^۶ هدف اصلی این انجمن حمایت از منافع برگزارکنندگان رویدادهای ورزشی و اعطا کردن حمایتی شبیه به حق مؤلف (کپی‌رایت) بود. باین وجود، قانون‌گذاران انگلیسی از توسعه کپی‌رایت بر خود مجموعه مسابقه امتناع کردند، به دو دلیل؛ یکی اینکه گسترش حمایت کپی‌رایت بر مسابقات ورزشی باعث می‌شود دیگر رویدادهای

https://www.law.cornell.edu/copyright/cases/10_5_F3d_841.htm

² European Court of Justice (CJ)

³ See Joined Cases C- 403/08 and 429/08 Football Association Premier League Ltd and others v QC Leisure and others and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd (2011) ECR-I-9083.

⁴ Song

⁵ Copyright Law of the People's Republic of China of February 26, 2010

⁶ Association for the Protection of Copyright in Sports

⁷ Minimis

^۱ آمریکا از جمله کشورهایی است که تلاش برای توسعه حمایت کپی‌رایت بر مجموعه مسابقه بارها منجر به پدید آمدن دعاوی حقوقی شده است، برای مثال می‌توانید رجوع کنید به پرونده‌های ذیل:

Hoopla Sports and Entertainment, Inc. v. Nike, Inc. 947 F. Supp. 347(N.D. III. 1996). Available at: [http://www.casesofinterest.com/tiki/Hoopla+Sports+and+Entertainment+Inc+v+Nike+Inc+Seltzer+v.Sunbrock,22F.Supp.621,639\(S.D.Cal.1938\).](http://www.casesofinterest.com/tiki/Hoopla+Sports+and+Entertainment+Inc+v+Nike+Inc+Seltzer+v.Sunbrock,22F.Supp.621,639(S.D.Cal.1938).) Available at: http://www.leagle.com/decision/193864322FSupp621_1470/SELTZER%20v.%20SUNBROCK NBA v. Motorola, Inc, 105 F. 3d 481 (2d Cir. 1997). Available at:

قالب تیمی در حین مسابقه صورت می‌گیرد.^۸ البته بدیهی است که حرکت ابتکاری نباید برخلاف قوانین آن ورزش باشد.

۴،۳ هنر و مسابقات حرفه‌ای

گذشته از مطالب بالا، در حال حاضر باید به جنبه‌های هنری مسابقات ورزشی حرفه‌ای نیز دقت داشت. با توجه به "تحولات" اخیر دنیای ورزش و حرفه‌ای و تجاری شدن جدی آن، مسابقات ورزشی دارای عناصر زیبایی شناسی^۹ بسیاری هستند و می‌توان آن‌ها را به مثابه نوعی هنر تلقی نمود. غالباً نظر نسبت به هنر بودن ورزش منفی بود و عقیده بر این بوده که پتانسیل ورزش قابلیت تبدیل شدن به هنرهای خلاق را نداشته و خروجی ورزش و هنر با هم تفاوت بسیار دارند.^{۱۰}

ولی نظر مخالف امروزه برتری پیدا کرده است و نخستین تحقیقات در میانه دهه ۱۹۷۰ میلادی صورت گرفت مطالعه‌های ارزشمندی در این زمینه توسط جیانی واتیمو^{۱۱}، هانس اولریخت گامبرشت^{۱۲} پیرامون فوتبال امریکایی در عصر ورزش‌های نمایشی انجام گرفته است (افهمی، ۱۳۸۹، ص ۹۳). شاید مسابقه ورزشی حرفه‌ای مشابه اثری مانند نقاشی نباشد که پس از خلق به صورت مستقل به زندگی خود ادامه می‌دهد، اما همچون موسیقی و تئاتر است که پس از اجرا به پایان می‌رسد. به هر حال در فلسفه هنر بیان می‌گردد نباید قلمرو هنر را محدود کرد (واربرتن، ۱۳۹۸، ص ۱۳۰ به بعد)

انطباق آشکار ورزش و هنر در اجرای نوعی نمایش است که در آن همه مهارت‌های شخصی و تفسیرهای فردی و آزادی عمل در قالب یک سلسله

استفاده بهینه از عضله خویش است. افرادی که مسابقات حرفه‌ای را دنبال می‌کنند به خوبی می‌دانند امروزه بر خلاف گذشته، دانش و فعالیت فکری نقشی اساسی دارد. به راحتی می‌توان دید یک تیم با دو مربی متفاوت نتایج کاملاً متفاوتی می‌گیرد. نیمه دوم فوتبال را اکنون به درستی نیمه مربیان می‌دانند یا ملاحظه می‌شود از انواع نرم‌افزارها جهت تحلیل مسابقات استفاده می‌کنند تا در بازی‌های بعدی از نتایج آن استفاده کنند.

در این راستا باید به تقسیم حرکات ورزشی^۱ و روش‌های ورزشی^۲ توجه داشت. حرکات ورزشی به حرکت تمام یا قسمتی از بدن ورزشکار در میدان مسابقه یا به صورت نمایشی در قالب فردی یا تیمی اطلاق می‌شود. حرکات ورزشی خود به دو بخش حرکات عادی^۳ و ابتکاری^۴ تقسیم می‌شود. در حرکات عادی فقط به درستی حرکت توجه می‌شود و ورزشکار یا تیم ورزشی حرکات تمرینی را انجام می‌دهند. ولی در حرکات ابتکاری، ورزشکار یا تیم ورزشی حرکات خاصی را انجام می‌دهند که حاوی عنصر ابتکار و خلاقیت است که نشأت گرفته از ممارست و دانش فنی هم ورزشکار و هم تیم ورزشی است (weber, 2000, 317-321). برای مثال حرکات پرتاب سه امتیازی و زیر سبد مایکل جردن^۵ معروف به اسکای هوک^۶ جزء حرکات ابتکاری انفرادی است که در حین مسابقه صورت می‌گیرد (Thornton, 2011, 383) یا روش تیکی تاکا^۷ (سبکی در ورزش فوتبال است که مشخصه‌های آن گام‌های کوتاه پیاپی و جابجایی بازیکنان و حفظ مالکیت توپ است که اوج آن در تیم باشگاهی بارسلونا رخ داد) از جمله حرکات ابتکاری است که در

⁹ Aesthetic values

^{۱۰} البته در ایران هم برخی محققان همچون دکتر السان معتقدند «ورزش فعالیتی مستقل از هنر است» (السان، همان، ص ۲)

^{۱۱} Gianni Vattimo

^{۱۲} Hans Ulrich Gumbrecht

¹ Sports Movements

² Sports Methods

³ Routine

⁴ Innovative

⁵ Michael Jordan

⁶ Sky hook

⁷ Tiki-taka or Tiqui-Taca

⁸ <http://www.liverpoolfc.com/news/latest-news/rodgers-barca-and-tiki-taka>. Last visited: April 1, 2018

است مثل وزنه‌برداری و تیراندازی با تپانچه. با این حال همان‌طور که استغفان ممفرد^۲ معتقد است، حتی در اینجا هم حداقل امکان برای کسی که این ورزش‌ها را به‌طور هنری می‌بیند، وجود دارد؛ به عبارت دیگر در اینجا نیاز به یک دید تخصصی داریم (Mumford, 2014, 180).

از مطالب بالا باید چنین نتیجه گرفت که امروزه، تمام ورزش‌های مسابقه‌ای در سطح حرفه‌ای چه ورزش‌های دسته جمعی و چه ورزش‌های فردی، همراه با "خلاقیت" و "هنر" هستند. گرچه برخی از ورزش‌ها چون ژیمناستیک بیشتر هنری به نظر می‌رسد ولی ورزش فوتبال نیز همراه با هنر است. هنر در ورزش فوتبال به خصوص فوتبال مدرن، هنری جمعی است که با پاسکاری‌های زیبا و به گردش درآوردن توپ در مکان‌های مختلف زمین همراه است. فوتبال، هنر حرکات جمعی و گروهی است. فوتبال را از جهت اهمیت هماهنگی و هارمونی در آن می‌توان شبیه هنر دانست. می‌توان آن را شبیه یک ارکستر سمفونیک بزرگ در نظر گرفت که بدون هماهنگی در آن درخششی وجود نخواهد داشت. می‌توان گفت: در مسابقات حرفه‌ای فوتبال و ورزش‌هایی چون آن هنر جمعی و فردی به کمک هم می‌آیند تا اثری بزرگ خلق کنند، گویی پله یک پاوروتی^۳ و هم‌تیمی‌هایش نوازندگان اند که ادوات موسیقی را می‌نوازند (شریف کمالی، ۱۳۸۷، ۸).

۵ پاسخ به چند ایراد احتمالی

در ادامه چند ایراد به نظریه مطرح شده را بررسی خواهیم کرد:

۵٫۱ احتمال ایجاد انحصار نامعقول

اشکالی که در اینجا احتمالاً مطرح می‌شود این است که اگر ما مجموعه مسابقه را یک اثر هنری در نظر بگیریم و آن را مشمول حمایت قانون بدانیم، از آنجایی که تاکتیک مسابقه توسط مربی یا مربی‌های

قوانین یا مانند تئاتر در یک متن از پیش تعیین شده تداوم می‌یابد. از سوی دیگر بر خلاف برخی از متون مشخص هنری که اجرای آن‌ها با داستانی از پیش تعیین شده برای مخاطب رخ می‌دهد، مجموعه مسابقه ورزشی حرفه‌ای همواره به‌مثابه یک وجود متغیر است که در پیشرفت خود برای خلق اثر از یک اجرای غیرقابل تکرار و واقعه منحصر به فرد تبعیت می‌کند.

اما در همین زمینه بسیاری فقدان متن برای مسابقه‌های مذکور را دلیلی برای عدم هنری بودن آن به واسطه بی‌معنایی می‌دانند. ولی باید به این مورد توجه نمود که در اجرای یک اثر هنری همچون تئاتر، پیرامون حضور متن اولیه سخن گفته نمی‌شود بلکه در غالب موارد پیرامون رابطه بین اثر و متن صحبت می‌شود و در نهایت خود اثر مورد سنجش قرار می‌گیرد. (افهمی، همان، ص ۹۶). یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای را باید نوعی نمایش بدون متن دانست که در طی آن حوادث ورزشی به خلق شخصیت‌ها و قهرمانان می‌پردازند. حوادث ورزشی و بسیاری از شگفتی‌های آن به سرعت با حوادث پیرامونی پیوند خورده و مبنای بسیاری از تغییرات می‌گردند. از این رو شکل‌گیری اسطوره‌ها در صحنه‌های ورزشی را نباید با هنرمندان مغایر دانست. برای مثال فوتبال هم مثل واقعیت سینما از عناصر زیبایی‌شناسی و هنری تشکیل شده، به این معنا که هنگام تماشای فوتبال، در واقع مشغول تماشای یک داستان دراماتیک هستیم، چنین نیست که صرفاً یک عمل جمعی و گروهی را تماشا کنیم.

در تایید این نظر می‌توان گفت: غالب محققان در زمینه ارتباط هنر و ورزش معتقدند در ورزش‌هایی همچون ژیمناستیک، رقص روی یخ، اسکی پرش و شنای هماهنگ، هنر^۱ موج می‌زند. همچنین برخی دیگر از ورزش‌ها مانند فوتبال و بیس‌بال دارای ارزش هنری بالایی هستند. با این حال در خصوص برخی از ورزش‌ها، شناسایی عنصر زیباشناختی مورد چالش

^۳ Luciano Pavarotti (از خواننده‌های بسیار مشهور اپرا)

^۱ Art

^۲ Stephen Mumford

ورزشی یک اثر هنری نیست چون نتیجه قابل پیش بینی نیست.

در تحقیقی که در سال ۲۰۱۴ میلادی توسط موسسه آسر^۵ در خصوص «مطالعه بر روی حقوق برگزارکنندگان مسابقات ورزشی در اتحادیه اروپا» انجام شد، عمده دلایلی که مسابقه ورزشی به عنوان یک اثر هنری کپی‌رایت پذیر شناخته نمی‌شود، عبارت است از «نداشتن یک طرح یا اسکرپت (متن یا نوشته)، یعنی قسمت اعظمی از یک رویداد ورزشی، به صورت غیرقابل پیش‌بینی و تصادفی روی می‌دهد» (Study on Sports Organizer's Rights in the EU, 2014, 29).

در کامن لا بر این امر تاکید زیادی شده و رویه قضایی از اثر نمایشی تلقی کردن مسابقات امتناع کرده است (برای دیدن چند پرونده ر.ک: ویور، ۱۳۹۲، ۱۱۷ تا ۱۲۱).

در مقابل این ایراد می‌توان گفت: اولاً دلیل اصلی برای حمایت از آثار هنری پیش‌بینی پذیری آن نیست، بلکه اصالت و خلاقیت است. عملکرد تیم‌های ورزشی و ورزشکاران در مسابقات همان‌طور که آمد به اندازه کافی شامل اصالت و خلاقیت کافی هست.

ثانیاً در رد استدلال غیرقابل پیش‌بینی بودن مسابقات ورزشی می‌توان ادعا کرد شرکت‌کنندگان در یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای همچون فوتبال، رفتار از پیش نوشته شده توسط مربی را انجام می‌دهند و اگر هم انجام ندهند یا توانایی آن را نداشته باشند تعویض می‌گردند! لذا شباهت مسابقه فوتبال با یک اثر هنری (مثل تئاتر) غیرقابل انکار است. همان‌طور که نمایش تئاتر از بازیگرانی تشکیل شده که حرکات از پیش

دیگر مورد تقلید و کپی قرار می‌گیرد (امری که شایع است) این موضوع تبدیل به یک معضل لاینحل می‌گردد^۱. اما در این خصوص کافی است به این نکته دقت کنیم که، اگر یک رویداد ورزشی تنها مطابق با دستورات مربی (کادر فنی) صورت گیرد، دیگر نیازی به بازیکن و مسابقه نیست؛ در این حالت مسابقه فوتبال بیشتر شبیه به یک بازی کامپیوتری می‌شود که همه چیز در اختیار بازیگردان است (Andriychuk, 2008, 57). باید توجه داشت مجموعه مسابقه تشکیل شده از دستورات مربی و خلاقیت‌های خود بازیکنان ورزشی است. علاوه بر این، مفهوم «تاکتیک» بیشتر شبیه به مفهوم «ایده» هست که مورد حمایت کپی‌رایت یا حق مؤلف قرار نمی‌گیرد. حتی با فرض اینکه، تاکتیک مربی از اصالت لازم برخوردار باشد و مورد حمایت کپی‌رایت قرار گیرد، این امر تنها به پیچیده شدن بحث منجر می‌شود و به هیچ‌وجه جنبه‌های هنری مسابقات ورزشی را انکار نمی‌کند.

۵٫۲ ایراد فی‌البداهه بودن مجموعه مسابقه ورزشی

برای عدم شناسایی مسابقه به عنوان یک اثر هنری قابل حمایت توسط مقررات حقوقی، چنین استدلال شده است که برخلاف آثار هنری، مسابقات ورزشی رویدادهای خود به خودی یا فی‌البداهه^۲ هستند^۳؛ بدون هیچ‌گونه جهت هنری^۴. استدلال این است که اساس مسابقه ورزشی در غیرقابل پیش‌بینی آن، هم برای بینندگان آن و هم برای اجراکنندگان (بازیکنان، مربی‌ها، باشگاه‌ها) خود است، درحالی که یک اثر هنری، در معنای کلاسیک مستلزم آماده‌سازی قبلی و عملکرد مطابق با قالب برنامه‌ریزی شده از پیش است (Andriychuk, 2008, 59). بنابراین مسابقه

The FWS Joint Sports Claimants v. The Copyright Board available at: <http://reports.fja-cmf.gc.ca/eng/2002/2001fca336.html>.

⁴ artistic direction

⁵ Asser Institute

^۱ یکی از اشکالاتی که دادگاه استیناف حوزه دوم ایالات متحده آمریکا در پرونده ان بی ای (NBA) علیه موتورولا (Motorola) به آن اشاره کرد. (Khadder, ۱۹۹۸، ۱۰).

^۲ Spontaneous Events

^۳ برای اطلاعات بیشتر ر.ک. به پرونده ذیل:

این حقوق کردند. ماده ۲۸ این قانون مقرر می‌دارد که «حق پخش مسابقات ورزشی حقوقی هستند مربوط به کپی‌رایت، علاوه‌براین، هرگاه قانون کپی‌رایت قابل‌اعمال باشد، مسابقات ورزشی شکلی از نمایش فرهنگ و تجارت محسوب می‌شوند»^۵ (Ferrari, 2010, 67-68). لذا همان‌طور که مشاهده می‌شود در ایتالیا نیز مسابقات ورزشی، یک اثر هنری «نمایش فرهنگ» می‌باشد که می‌توان تحت حمایت قانون کپی‌رایت این کشور از آن حمایت کرد.

۵،۳ عدم تصریح قوانین

از استدلال‌های برخی مخالفان این است که قوانین کپی‌رایت یا حق مؤلف شامل مسابقات ورزشی نمی‌شود؛ بدین توضیح که موارد مورد حمایت در قوانین کپی‌رایت حصری می‌باشند و نمی‌توان آن‌ها را تفسیر موسع کرد و شامل مجموعه مسابقه نیز دانست. این استدلال توسط دادگاه‌های امریکا مورد اشاره قرار گرفته است. دادگاه استیناف حوزه دوم ایالات متحده آمریکا^۶ در پرونده *ان بی ای علیه موتورولا*^۷ اذعان می‌دارد که: «بخش a از ماده ۱۰۲ قانون کپی‌رایت هشت دسته از آثار هنری را دسته‌بندی کرده است که این لیست شامل مسابقات ورزشی نمی‌شود» (Mitten, 2011, 195).

البته این استدلال، از استدلال‌های ضعیف هست؛ زیرا همان‌طور که قبلاً تذکر داده شد قوانین مالکیت فکری اصولاً در ذکر آثار مورد حمایت خود

نوشته‌شده توسط کارگردان تئاتر^۱ را انجام می‌دهند، بازیکنان ورزشی در زمین فوتبال نیز گفته‌های مربی خود را انجام می‌دهند، بنابراین می‌توان مربی ورزشی را به‌عنوان کارگردان تئاتری شناسایی کرد. به دیگر سخن گرچه در تئاتر پیش بینی پذیر قوی تر است ولی در داشتن مقداری پیش بینی ناپذیری همچون مسابقات حرفه ای، دارای قدر مشترک است گرچه مسابقات حرفه ای حد کمی از پیش بینی پذیری دارند.

با توجه به تصمیم دیوان عالی فرانسه در دعوی بین رابرتس علیه چنل^۲ که اعلام شد «نمایش‌های مد^۳ می‌تواند توسط حق مؤلف حمایت شوند»، دیکلی معتقد است می‌توان آن‌ها را در دسته آثار (مربوط به) رقص (آثار نمایشی) قرار داد (Derclaye, 2008, 286). بنابراین با قیاس می‌توان ادعا کرد که رقابت‌های بین تیم‌ها هم می‌تواند (با توجه به رأی قضائی فرانسه) مورد حمایت حقوقی در این کشور قرار گیرد. این امر منجر به این می‌شود که مرز بین برخی رویدادهای ورزشی و آثار هنری تقریباً غیرقابل تشخیص شود.

همچنین ایتالیا از جمله کشورهایی است که دارای سیستم حقوق نوشته است و در زمینه حق پخش دست به ابتکارات قانونی فراوانی زده است. قانون‌گذاران ایتالیایی برای اینکه حمایت کپی‌رایت (حق مؤلف) را بر خود رویدادهای ورزشی هم تسری یابد در قانون مقررات مالکیت و فروش حق پخش رسانه‌ای مسابقه‌های ورزشی و نحوه توزیع منافع آن^۴، که صراحتاً برای تنظیم حق پخش مسابقات ورزشی تصویب شد، تعریفی از ماهیت

Resources; Available at:
<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=13215>

⁵ Article 28 states that sports broadcasting rights are rights connected to the copyright, or rather they are a form of expression of the cultural and show business, subject to the Copyright law, if applicable.

⁶ United States Court of Appeals for the Second Circuit

⁷ *NBA v. Motorola*

¹ شخص حقیقی که تهیه و کارگردانی نمایش درام، غنائی یا با ماهیتی دیگر (انتخاب و اداره بازیگران، انتخاب دکوراسیون، لباس، نورپردازی و ...) را به عهده دارد. (کرنو و همکاران، ص ۸۰)

² *Roberts A. D. et al. v. Chanel et al.*, French Court of Cassation, 5 February 2008.

³ fashion shows

⁴ Legislative Decree No. 9 of January 9, 2008 on the Regulation of Ownership and Sale of Sports Broadcasting Rights and Relative Distribution of

این راه نباید ابایی از به رسمیت شناختن وضعیت‌های جدید داشته باشد.^۲ با مراجعه به تاریخ حقوق مالکیت ادبی و هنری به خوبی ملاحظه می‌شود خیلی از مصادیق کم کم ذیل چتر حمایت حقوق مالکیت فکری قرار گرفتند مثلاً در ایران از نرم افزارها قبل تصویب قانون سال ۱۳۷۹، به استناد بندهای ۱۱ و ۱۲ ماده ۲ قانون ۱۳۴۸ از این آثار حمایت می‌شد.

۸ نتیجه

عامل مهم در به وجود آمدن صنعت ورزش، مسابقات ورزشی حرفه‌ای هستند که در جریان رشد و توسعه طبیعی تربیت‌بدنی و ورزش در جهان، پا به عرصه وجود گذاشت و اکنون در رأس هرم سلسله مراتبی ورزش قرار دارد که در آن افراد نخبه در یک سطح بالا به رقابت پرداخته و در آن عناصر مهمی از جمله دانش، ابتکارات جدید، هنر و بالأخص جریان بازاریابی و کسب منافع اقتصادی وجود دارد.

از جمله حقوقی که ذی‌نفعان به دنبال آن هستند اثر تلقی شدن مسابقات حرفه‌ای است، که این مقاله به دنبال بررسی این موضوع بود و به این نتیجه رسیدیم که از آنجاکه مسابقه ورزشی حرفه‌ای، در کنار رقابت حاوی درجاتی از دانش و هنر نیز شده است، این قابلیت را دارد که به بیان ادبیات حقوقی کاملاً، یک اثر کپی‌رایتی و به تعبیر حقوق نوشته اثری هنری تلقی شود.

برای تحقق عنوان اثر بر مسابقات ورزشی باید معیارهای اساسی و بنیادین بر آن صدق کند. دیدیم امروزه یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای اولاً در قالب شکل ارائه می‌شود و ثانیاً از حداقل اصالت مورد نظر در نظام مالکیت فکری برخوردار است. زیرا در هر مسابقه، با هدایت مربیان و ابتکارات بازیکنان

تفسیر صورتگرایانه (formalistic interpretation) از قوانین موضوعه به جای واقعیت‌های تجاری است» (Andriychuk, Op.Cit,۶۰).

به صورت تمثیلی عمل کرده‌اند نه حصری، حتی این امر در قانون کپی‌رایت امریکا نیز مشهود است.^۱

۶ شناسایی پدیدآورنده اثر

اکنون نوبت این پرسش است که پدیدآورنده این اثر (مسابقه ورزشی حرفه‌ای) کیست؟ مطابق اصول مالکیت ادبی و هنری این اثر یا مشترک است یا جمعی. به نظر می‌رسد با توجه به معیارهایی که در حقوق فرانسه مطرح شده (ر.ک: کلمبه، ۱۳۹۰، ۶۹) این اثر جمعی باشد نه مشترک. زیرا اثر نتیجه چالش بین دو تیم و امتزاج نقش آنان و با هدایت مربیان و به نام تیم خلق و ابراز می‌شود و تجزیه نقش بازیکنان هم ممکن نیست.

۷ حقوق ایران

در ایران ما هنوز در آغاز راه هستیم و برای رسیدن به یک تحلیل مناسب (از جمله ر.ک: شاکری، ۱۳۹۵، ۱۱۹ به بعد) باید ظرفیت‌های حقوق مالکیت ادبی و هنری را مبنای کار قرار داد.

در ماده ۱ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸)، به «آنچه از راه دانش، یا هنر و یا ابتکار» به وجود آمده باشد، «اثر» اطلاق می‌شود و ماده ۲ نیز به طور تمثیلی به آثار مورد حمایت در این قانون پرداخته است و از جمله بند سوم مقرر می‌دارد «اثر سمعی و بصری به منظور اجرا در صحنه‌های نمایشی یا پرده سینما یا پخش از رادیو یا تلویزیون...» همچنین بند دوازده مقرر می‌دارد: «هر گونه اثر مبتکرانه دیگر که از ترکیب چند اثر از اثرهای نامبرده در این فصل پدید آمده باشد». به نظر می‌رسد با توجه به توضیحات بالا راه برای پذیرش مسابقات حرفه‌ای برای اثر تلقی شدن باز است و «تحولات» ورزش، اقتصاد و حتی هنر ما را به همین سمت نیز سوق می‌دهد و حقوق نیز در

^۱ رجوع کنید به ماده ۱۰۱ قانون کپی‌رایت

امریکا: <http://www.copyright.gov/title17/circ92.pdf>

^۲ در تایید این نظر یکی از نویسندگان خارجی می‌نویسد: «تنها دلیل برای عدم اعطا حمایت کپی‌رایت به رویدادهای ورزشی

متن بدیع و نانوشته و از یک اجرای غیرقابل تکرار و واقعه منحصر به فرد تبعیت می‌کنند. در نهایت مجموعه یک مسابقه ورزشی حرفه‌ای شرایط «اثر» مورد حمایت را دارد.

در حقوق تطبیقی ملاحظه شد از قدیم گرایش‌هایی در خصوص اثر تلقی شدن بالاخص از باب نمایش بالاخص در حقوق نوشته وجود داشته و اکنون نیز تمایل جدی تری وجود دارد در حقوق ما هم، با پذیرش مجموعه مسابقه ورزشی به‌عنوان یک اثر هنری، این اثر هنری در ذیل آثار نمایشی باید قرار گیرد. هرچند آثار نمایشی در قانون فعلی حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمند ذکر نشده است، اما با توجه به تفسیری که از ماده ۲ قانون مورد اشاره انجام دادیم و به تمثیلی بودن آثار مورد حمایت در این ماده پی بردیم، لذا در پذیرش این موضوع در ذیل این ماده مشکل حقوقی بر نمی‌خوریم.

نمایش منحصر به فردی از ورزشکاران به نمایش گذاشته می‌شود و برای همین هم منجر به کسب نتیجه منحصر به آن بازی می‌شود. در واقع اکنون مسابقه ورزشی حرفه‌ای همراه با ابتکار و خلاقیت است چراکه ورزشکار یا تیم ورزشی برای رسیدن به پیروزی و کسب امتیاز بیشتر علاوه بر اتکا به قدرت بدنی، نیازمند استفاده از نیروی ذهن و خلاقیت خود نیز هست که در قالب حرکات ورزشی و روش‌های ورزشی ابتکاری صورت می‌گیرد و نشئت گرفته از ممارست و دانش فنی ورزشکار و مربیان و کارشناسان تیم است.

پیروی مسابقه ورزشی حرفه‌ای از قوانین هم یک عامل نقض و خروج از عنوان خلاقیت هنری نیست، چراکه وجود قوانین به معنای نتایج یکسان از یک عمل و همچنین نقضی برای خلاقیت در هنر نیست. این مسابقات همواره به‌مثابه یک موجودیت متغیرند که در پیشرفت خود برای خلق اثر از یک

منابع

- Alsan, Mustafa (2013). Comparative study of the contract for the transfer of sports broadcasting rights. Comparative research. Volume 17. Number 3. pp. 1-24.
- Afhami, Najmeh (2010). Sport, beauty and art history. Book of the Month of Art. No. 148. pp. 90-97
- Anisi, Mohammad Ali (2015) Civil liability and sports law. Jangal Publication. First Edition.
- Pilvar Rahim. (2015) Thematics of intellectual property. Journal of Religion and Law. Spring - Number 7 (34 pages - from 184 to 217)
- Esmaili, Mohammad Reza (2003) General principles of physical activity. Danesh Afrooz Publications. First Edition. Tehran.
- Habiba, Saeed; Hosseinzadeh, Majid; A Comparative Study of the Legal System Governing the Protection of Multimedia Works, Journal: Comparative Law »Spring and Summer (2014) - No. 101 (24 pages - from 3 to 26)
- Hekmatnia, Mahmoud (2008) Fundamentals of Intellectual Property, Publishing Organization of the Institute of Islamic Culture and Thought,
- Hekmatnia, Mahmoud; Calligraphy of Amrullah (2009). Examples of intellectual property in the sports industry. Master Thesis. University of Qom. School of Law. Pp. 125-119
- Rahbari, Ibrahim; Lajm Ork, Hassan (2016) An Analysis of the Special Dimensions of Trademark

- Bachelor in Sports, Spring and Summer - Issue 28 (Ministry of Science) / ISC (24 pages - from 23 to 46)
- Zahedi, Mehdi; Sharifzadeh, Shirin (2016) The Position of Contemporary Art in the Law of Literary and Artistic Creations, Journal of Private Law Research, Fourth Summer, No. 15, pp. 53-83
- Zarkalam, Sattar (2009) Literary and artistic property rights (2009). Tehran: Samat Publications
- Shakeri, Zahra Criteria for Optimizing the Regulations of Restrictions and Exceptions in the System of Literary and Artistic Property Law, Journal: Medical Law »Winter 2016 - Issue 5 (Special Issue) Scientific-Research / ISC (30 pages - from 119 to 148)
- Sharif Kamali, Mohammad (2008). Football: A mixture of science, art and pride. Monthly Art Book Monthly. No. 123. pp. 8-11
- Shabani, Abbas; Rezaei Sufi, Morteza; Farahani, Abolfazl (2017). Environmental analysis of professional sports in the country. Applied research in sports management. No. 21. pp. 119 - 129
- Shabani Bahar, Gholamreza (2016). Principles and bases of physical education and sports, publications of Bu Ali Sina University (Hamadan).
- Sadeghi, Mohsen (2016), Principles of Cost-Benefit - Efficiency and Efficiency; Economic Principles Governing Legislative Policy-Making and Its Place in the Legislation of Iranian Literary-Artistic Property Law, Journal: Private Law Studies» Winter, Forty-Fifth Year - Issue 4 / ISC (18 pages - from 605 to 622)
- Kazemi, Mahmoud; Pilvar, Rahim; Genealogy of Property: A Comparative Study in Islamic and Western Law, Journal: Journal of Islamic Law » Spring and Summer 2016 - Issue 47 / ISC (27 pages - from 181 to 207)
- Karnomari, Isabel Dolambertori, Pierre Sirenley, Katherine Waller (2011), The Comparative Culture of Copyright and Copyright, translated by Mohammadzadeh Vadghani, Alireza; Mohammadi, Pejman University of Tehran Press. First Edition.
- Klumbeh, Claude (2011), Basic Principles of Copyright and Neighboring Rights in the World, translated and explained by Dr. Ali Reza Mohammadzadeh, Mizan Publications, Second Edition
- Mohammadzadeh Vadghani, Ali Reza, (2016), New translation and interpretation of the articles of the Berne Treaty of Paris 1971, Ministry of Culture and Islamic Guidance, first edition.
- Mirshamsi, Mohammad Hadi; Hormozi, Kheirollah; Afrasiab, Mahboob (2015) A Study of Factors and Barriers to Commercialization of Intellectual Property in Iran, Journal: Medical Law »Winter - Issue 4 (Special Issue) Scientific-Research / ISC (21 pages - from 103 to 123)
- Warberton, Nigel, (2019), What is Art, translated by Mahtab Kalantari, Ney Publishing, seventh edition

- Andriychuk, Oles(2008). *The Legal Nature of Premium Sports Events: 'IP or Not IP - That is the Question'*. The International Sports Law Journal. Vol 3-4.
- Blackshaw, Ian (2012). *Sports Marketing Agreements: Legal, Fiscal and Practical Aspects*. Published by T.M.C. ASSER PRESS.
- Blais, Jean-Pierre. 'The Protection of Exclusive Television Rights to Sporting Events Held in Public Venues: An Overview of the Law in Australia and Canada', Melbourne University Law Journal, Vol. 18. June 1992.
- Cattaneo, Andrea. *The Nature of Broadcasting Rights in U.S. and Europe*. The International Sports Law Journal. Vol 1-2. 2012.
- Derclaye. Estelle. 'French Supreme Court rules fashion shows protected by copyright, what about the UK?' Journal of Intellectual Property Law & Practice, Vol. 3. No. 5. 2008.
- Garmire, Chris. *The Super Bowl III Problem: A Review of the Development of the Property Right in Live Professional Sports Broadcasts and a Practical Application of Copyright Law to an Infringement Action for the Unauthorized Reproduction and Distribution of a Taped Broadcast of Super Bowl III*. Chicago-Kent; Journal of Intellectual Property. Volume 2. Issue 1. Spring 2000.
- Ferrari, Luca. *Rights to Broadcast Sporting Events under Italian Law*. The International Sports Law Journal. Vol 1-2. 2010.
- Khadder, Nicholas. (1998). *National Basketball Association v. Motorola, Inc.* Berkeley Technology Law Journal. Vol 13. Issue 1.
- Moberg. Brent C. 'Football Play Scripts: A potential Pitfall for Federal Copyright Law'. Marquette Sports Law Review, Vol 14. Issue 2. (Spring 2004)
- Mumford, Stephen.(2014) *The Aesthetics of Sport: The Bloomsbury Companion to the Philosophy of Sport*. Published by A&C Black.
- Stojkov, Aleksander; Naumovski, Goce; Naumovski, Vasko *Copyright and related rights through another perspective*. Journal of Research in Kinesiology. Vol. 39 Issue 2. (2011).
- Pina, Carolina (2010). *The role of IP in sports: Sponsorship, Media Rights and Merchandising*. Wipo Publication.
- Song, Seagull Haiyan (2011) *New Challenges of Chinese Copyright Law in the Digital Age: A Comparative Copyright Analysis of ISP Liability: Fair Use and Sports Telecasts*. Published by Kluwer Law International.
- Study on sports organizer's rights in the European Union*. T.M.C. Asser Institute / Asser International Sports Law Centre Institute for Information Law - University of Amsterdam.2014.
- Thornton, Patrick K (2010). *Sports Law*. Jones & Bartlett Publisher.
- Wilson, Caroline (2003). *Intellectual Property Law*, London. Sweet and Maxwell

Wise, Aaron N. Meyer, Bruce S (1997)
International Sports Law and Business. Volume 3. Publisher: Kluwer Law International.

Weber, Loren J. 'Something in the Way She Moves: The Case for Applying Copyright Protection to Sports Moves'. *The Columbia Journal of Law & the Arts*. (1999-2000).

Legislative Decree No. 9 of January 9, (2008) on the Regulation of Ownership and Sale of Sports Broadcasting Rights and Relative Distribution of Resources.

<https://www.fifa.com/worldcup/news/2014-fifa-world-cup-brazilm-in-numbers>. Last visited: April 1, 2020.

<http://www.liverpoolfc.com/news/latest-news/rodgers-barca-and-tikitaka>. Last visited: April 1, 2018.

<http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=13215>